

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

นงเยาว์ อุทุมพร*

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Received: 21 November 2017

Revised: 13 March 2019

Accepted: 5 April 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ 2) ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา 3) ศึกษาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 30 คน กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ศึกษานิเทศก์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องในอำเภอพระประแดงจำนวน 65 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแนวคำถามสำหรับสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สาขาที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุดคือ สาขาศิลปกรรมด้านงานประดิษฐ์ กระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์มีลักษณะที่แตกต่างกันคือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การสืบทอดจากบรรพบุรุษ การเรียนรู้จากครูอาจารย์ และการรับการฝึกอบรม 2) สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้ข้อมูลและการวางแผนอยู่ในระดับมากที่สุด 3) แนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา 3 แนวทางคือ การส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษาการจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมอย่างจริงจัง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการศึกษา

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: unongyao@hotmail.com

Community Participation in Application of Local Wisdom for Educational Management of Schools in Phra Pradaeng District, Samut Prakran Province

Nongyao Utoomporn *

Education Faculty, Dhonburi Rajabhat University

Received: 21 November 2017

Revised: 13 March 2019

Accepted: 5 April 2019

ABSTRACT

The objectives of this research were to (1) study local wisdom in Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province, (2) study the state of community participation in application of local wisdom for educational management, and (3) develop the guidelines for application of local wisdom for educational management in Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province. This research was a qualitative research. The research informants were a group of 30 local wisdom people, and a group of 65 school administrators, teachers, school board members, parents, supervisors, community leaders, local administrators, and stakeholders in Phra Pradaeng District. The research tools included an interview form, and guidelines for focus group discussion. The data were analyzed with content analysis. The results showed that (1) the area that contained the highest number of local wisdoms was that of the invention aspect of fine arts and crafts; the processes of learning and accumulation of experiences were different; they included self-access learning, ancestor's heritage, learning from teachers or instructors, and receiving training; (2) regarding the community participation in application of local wisdom for educational management, it was found that the highest level of community participation was the participation in giving information and planning; and (3) there were 3 guidelines for application of local wisdom for educational management, namely, the promotion of educational institutions as learning centers on local wisdom for the community, the development of school-based local curriculum, and the seriously development of additional courses on local wisdom.

Keywords : Community participation, Local wisdom, Educational management

---

* Corresponding Author; Email: unongyao@hotmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 แบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล/สมาคม แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ สถาบันและหน่วยงาน แหล่งเรียนรู้ที่เป็นเทคโนโลยี กิจกรรม วัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ซึ่งแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเป็นการเชื่อมโยงความรู้จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิต ผ่านกระบวนการทางปัญญาจนตกผลึกเป็นองค์ความรู้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวจัดว่าเป็นพื้นฐานของความรู้ใหม่ๆ ในปัจจุบัน สาเหตุหนึ่งที่ไม่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อาจเกิดจากการมองข้ามและไม่เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นมรดกที่มีคุณค่าควรอนุรักษ์หรือเกิดจากการขาดการประสานงานกับคนในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถในด้านนี้มาช่วยกันวางแผนและจัดการเรียนการสอน (Phramaha Sirin Surinto Buakhai, 2008) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสำคัญเหล่านี้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะเป็นการช่วยให้องค์ความรู้เหล่านั้นไม่เกิดการสูญหายและทำให้เด็กรุ่นใหม่ได้มีโอกาสเรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเองที่สืบทอดต่อกันมา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kanthaci (2007) ได้กล่าวถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนและชุมชนมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และ Asarat (2007) กล่าวว่า ภูมิปัญญากับพัฒนาเด็กของไทยที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อที่สั่งสมมา และส่งผ่านออกมาเป็นกิจกรรม หลายฝ่ายเห็นความสำคัญของการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

อำเภอพระประแดงเป็นอำเภอหนึ่งที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาที่หลากหลาย แบ่งการปกครองย่อยออกเป็น 15 ตำบลแต่ละตำบลแบ่งออกเป็นหมู่บ้านรวม 67 หมู่บ้าน เมืองครุฑปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 9 แห่งมีสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในอำเภอพระประแดงมีจำนวนรวม 54 โรงเรียน (Wikipedia free encycloprdia, 2015) อำเภอพระประแดงเป็นแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นแหล่งเรียนรู้หลากหลายสาขาทั้งสาขาศิลปกรรม งานประดิษฐ์ สาขาคหกรรม ด้านอาหาร รวมทั้งด้านศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ถือเป็นแหล่งทรัพยากรในชุมชนที่สามารถนำไปใช้เพื่อการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์ตรงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองตามความถนัดและความสนใจของตนเอง ก่อให้เกิดคุณลักษณะของการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เกิดความรัก ความผูกพัน ภูมิใจในท้องถิ่นและชุมชนของตน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

จำแนกได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ใช้ในการศึกษาภาคสนาม เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การศึกษาสังเกต และสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ทรงภูมิปัญญาทั้งสิ้น 30 คน เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มาจากการศึกษาบริบทชุมชนในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ การสอบถามจากผู้นำชุมชน สถานศึกษาที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เจ้าหน้าที่ของอำเภอพระประแดง จากการศึกษาเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาสรุปตามลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลุ่มที่ 2 ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ศึกษานิเทศก์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มละ 4 - 6 คน รวม 50 คน

กลุ่มที่ 3 ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครู ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน

เครื่องมือวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ มีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น:แนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับ ประวัติ กระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ กรรมวิธีในการผลิตผลิตภัณฑ์ การถ่ายทอดและอื่นๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

2. แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน ศึกษานิเทศก์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้อง :แนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์โดยมีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ รวมทั้งแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา

3. แนวคำถามสำหรับใช้ในการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยมีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน แล้วนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดขอบข่ายนิยามของตัวแปร แล้วร่าง แนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องและครอบคลุมกับนิยามของตัวแปร

3.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม ความชัดเจนเกี่ยวกับภาษา และปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3.3 จัดทำแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ แล้วนำไปทดลองใช้ เพื่อตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง

3.4 จัดทำแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปรูป สมุดบันทึกการปฏิบัติงาน ภาคสนาม เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สรุปผลการวิเคราะห์จำแนกเป็นหมวดหมู่เพื่อมุ่งตอบประเด็นคำถาม

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมได้จำนวน ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งสิ้น 30 คนรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น 33 ภูมิปัญญา จำแนกตามสาขาที่ทำการศึกษ ประกอบด้วย ภูมิปัญญา สาขาคหกรรม ได้แก่ ด้านอาหาร สาขาศิลปกรรม ได้แก่ด้านหัตถกรรม ด้านงานประดิษฐ์ สาขาสาธารณสุข ได้แก่ ด้านการแพทย์แผนโบราณ สมุนไพรพื้นบ้าน และด้านอื่นๆ คือ ขนบธรรมเนียม, การแสดง ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลงานหรือผลิตภัณฑ์ กระบวนการเรียนรู้และสังสรรค์ประเพณี การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา ลักษณะผลิตภัณฑ์/ผลงาน และอื่นๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยสรุปมีดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 มีอายุ 40-60 ปี มากที่สุด จำนวน 17 คนคิดเป็นร้อยละ 56.67 จบการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา จำนวนเท่ากัน 12 คนคิดเป็นร้อยละ 40.00 มีสถานภาพสมรสมากที่สุด จำนวน 20 คนคิดเป็นร้อยละ 66.67 อาศัยอยู่ในตำบลบางน้ำผึ้งมากที่สุด จำนวน 19 คนคิดเป็นร้อยละ 63.33 สาขาที่มีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุดสามอันดับแรกคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาศิลปกรรมด้านงานประดิษฐ์จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 33.34 รองลงมาคือสาขาคหกรรม ด้านอาหารจำนวน 9 คนคิดเป็นร้อยละ 27.27 และสาขาศิลปกรรมด้านหัตถกรรมจำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 18.18 ส่วนด้านที่มีจำนวนผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นน้อยที่สุดคือ ด้านการแพทย์แผนโบราณและด้านงานอื่นๆ เท่ากัน คือ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.03

1.2 กระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์

กระบวนการเรียนรู้ของผู้ทรงภูมิปัญญาประกอบด้วย การเรียนรู้ด้วยตนเอง การได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดามารดา บรรพบุรุษ การเรียนรู้จากครูรุ่นเก่า ครูบาอาจารย์และการเรียนรู้โดยการเข้ารับการอบรมจากสถานที่จัดฝึกอบรมต่างๆ โดยทำการฝึกฝนและปฏิบัติจนเกิดความชำนาญและมีการพัฒนาต่อยอดให้เกิดความหลากหลายและประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน

1.3 ผลิตภัณฑ์หรือผลงาน

งานของภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและมีความเก่าแก่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ถ้าเป็นงานที่เป็น **สาขาคหกรรม** เช่น อาหาร ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่ทำมาตั้งแต่สมัยโบราณสืบทอดต่อๆ กันมาจนถึงในยุคปัจจุบัน เช่น ปลาทุสมุนไพรมัดเค็มสูตรโบราณ ไข่เค็มสมุนไพรร หรือพวกขนมต่างๆ เช่น กะละแมรามัญ (สูตรดั้งเดิม) มีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบันบ้าง ปรับปรุงวัตถุดิบ แต่ยังคงเอกลักษณ์ของอาหารประเภทนั้นๆ ไว้ ราชินีขนมไทย(ขนมหม้อแกง) ได้ปรับบรรจุภัณฑ์ใหม่โดยนำหม้อดินเผาขนาดเล็กมาใส่เพื่อเพิ่มความหอมมากขึ้น **สาขาศิลปกรรม** ส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือในการผลิตและมีการทำที่ต่อเนื่องมายาวนานพัฒนาคุณภาพเรื่อยๆ ผลงานต้องมีความประณีต สวยงาม ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงภูมิปัญญาอย่างแท้จริง เช่น การทำเรือสำเภานับถรมหามงคล ผลิตภัณฑ์จากลูกตีนเป็ด หัตถกรรมจากเส้นลวด (ต้นไม้มงคล) เป็นต้น **สาขาสาธารณสุข** ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการนำสมุนไพรมาใช้ประกอบเป็นตัวผลิตภัณฑ์ ได้แก่ พืชสมุนไพรสด กล้วยพืชประคบพุ่มสด เป็นต้น สำหรับสมุนไพรส่วนใหญ่ที่ใช้ก็เป็นวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น และนำมาเป็นส่วนประกอบของการทำ ไม่นำมาเพื่อการค้าใหญ่โตมากนักแต่ทำเพื่อเลี้ยงชีพและส่งต่อความรู้ให้กับคนรุ่นต่อไปและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำส่วนใหญ่ก็ใช้วัสดุในท้องถิ่นเป็นหลัก

1.4 การผลิตผลิตภัณฑ์

การผลิตของผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่ จะไม่ซับซ้อนมากเน้นการผลิตที่ทำกันได้ง่าย วัสดุที่นำมาทำผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็น สาขาคหกรรมด้านอาหาร สาขาศิลปกรรมด้านงานประดิษฐ์ ด้านหัตถกรรม และสาขาสาธารณสุขด้านการแพทย์แผนโบราณ สมุนไพรพื้นบ้าน ส่วนใหญ่ก็ใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นหาซื้อได้ง่ายเน้นหลักเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ดอกไม้เกล็ดปลา ผลิตภัณฑ์พวงมาลัยแปรรูปจากสบู่ การสานหมวกจากทางมะพร้าว กระเป่าผักตบชวา ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเห็ด(แหนมเห็ด) น้ำจิ้มสมุนไพรร ผลิตภัณฑ์จากลูกตีนเป็ด ปลาทุสมุนไพรมัดเค็มสูตรโบราณ ไข่เค็มสมุนไพรร น้ำพริกคุณย่า และไม่ค่อยมีอุปกรณ์หนัก แต่จะใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ที่มีอยู่โดยทั่วไป

1.5 การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยทั่วไปผู้ทรงภูมิปัญญาจะมีการถ่ายทอดความรู้ที่มีในหลากหลายวิธี คือ การถูกเชิญไปเป็นวิทยากรสอนให้กลุ่มคนตามสถานที่ต่างๆ ทั้งในสถานที่ราชการและเอกชนการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับญาติ พี่ น้อง เพื่อนและบุคคลทั่วไปในชุมชน ที่สนใจเข้ามาศึกษาที่แหล่งผลิตเป็นรายๆ ไป ทำมาแล้วหลายคน หลายรุ่นมีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ สำหรับบางภูมิปัญญาก็ไม่ได้ถ่ายทอดให้กับคนภายนอก จะส่งต่อเฉพาะในครอบครัว ลูกหลาน เท่านั้น

2. ผลการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

2.1 การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้กลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมเป็นหลัก

2.2 การมีส่วนร่วมจากการสัมภาษณ์ที่ปรากฏชัดมีอยู่ 4 ระดับคือการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและการวางแผนมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการดำเนินการนำมาใช้การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลตามลำดับ

3. ผลการศึกษาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ชุมชนและที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมทั้ง 4 ระดับ โดยต้องร่วมกันอนุรักษ์และร่วมกันในการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ โดยมีข้อมูลสรุปได้ดังนี้

3.1 การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอพระประแดง มีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1.1 ควรมีหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศ ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง เช่น จัดทำเป็นทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปของเว็บไซต์ จัดทำเป็นเอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ วิดีทัศน์ และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น โดยในการจัดทำข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นใช้กระบวนการมีส่วนร่วมโดยให้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่าย สืบหาข้อมูลในท้องถิ่นแต่ละตำบล ประชุมทำแผนและโครงการร่วมกันมีการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ และต้องปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้ทันสมัยอยู่เสมอ

3.1.2 ในหน่วยงานหลักได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ ควรจัดตั้งหน่วยงานย่อยในองค์กรสำหรับส่งเสริมหรืออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบมีการประสานร่วมมือกันกับหน่วยงานที่ดำเนินการในลักษณะเดียวกันในหน่วยงานอื่นโดยจัดทำเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศและใช้ร่วมกันเพื่อส่งต่อข้อมูลให้สถานศึกษานำไปใช้ในการจัดการศึกษา

3.1.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีงานนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดง หรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทุกปีหรือทุกภาคเรียน มีการให้รางวัลเชิดชูเกียรติผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นและรณรงค์ให้สถานศึกษาทุกแห่งให้ความร่วมมือในการนำผู้เรียนเข้ามาศึกษาหาความรู้

3.1.4 รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมอย่างจริงจัง โดยจัดทำข้อมูลและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ เช่น จัดทำเป็นภาพยนตร์ สารคดี เป็นการเผยแพร่ข้อมูลให้กับผู้ที่สนใจมาศึกษาเรียนรู้เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้คงอยู่ต่อไป

3.2 การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ ในการจัดการเรียนรู้ มีวิธี ดำเนินการดังต่อไปนี้

3.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษา ควรมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง

3.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา ควรสร้างโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในรายวิชาการศึกษาทั่วไป หรือสร้างเนื้อหาที่สอดแทรกเข้าไปในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3.2.3 ผู้บริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียนและหน่วยงานที่จัดการทางด้านการศึกษา ควรควรมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3.2.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรร่วมมือกันจัดให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยสถานศึกษาเป็นผู้ประสานงานการอบรมให้ความรู้กับคนในชุมชน และมีข้อมูลสารสนเทศของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อศึกษาหาความรู้ทั้งหมดรวมอยู่ในสถานศึกษา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 33 ภูมิปัญญา จากผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น 30 คนภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 40-60 ปีมากที่สุด ซึ่งเป็นวัยที่ค่อนข้างมีอายุ เนื่องจากในวัยนี้เป็นวัยที่ได้มีการสั่งสมประสบการณ์ในการทำงานจนเกิดความชำนาญ และงานส่วนใหญ่เป็นงานศิลปกรรมด้านงานประดิษฐ์ ซึ่งต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบและความเชี่ยวชาญในการทำงานเป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือในการผลิตและมีการทำที่ต่อเนื่องมายาวนาน พัฒนาคุณภาพเรื่อยมา ผลงานต้องมีความประณีต ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงภูมิปัญญาอย่างแท้จริง เช่น การทำเรือสำเภอนับถรมหามงคล ผลิตภัณฑ์จากลูกตีนเป็ด หัตถกรรมจากเส้นลวด (ต้นไม้มงคล)ดอกไม้เกล็ดปลา ผลิตภัณฑ์พวงมาลัยแปรรูปจากสบู่ การสานหมวกจากทางมะพร้าว การทำโลงมอญ กระเป๋าผักตบชวา ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrmphanhaw (2008) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้สูงอายุในโครงการส่งเสริมศักยภาพการใช้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะค้นหาความรู้ใหม่ๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมหรือสอดคล้องกับภูมิปัญญาที่มีอยู่ เพื่อเป็นองค์ความรู้ไม่ให้อายุหายและมีการนำไปใช้ประโยชน์ ตลอดจนต้องการให้หน่วยงานของรัฐเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุด้านการใช้ภูมิปัญญาต้องการได้รับเชิญไปให้ความรู้และให้ทำตลาดรองรับผลผลิตอีกด้วย ภูมิปัญญาส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าเป็นส่วนใหญ่ และมีประสบการณ์ประมาณ 10 ปีและมีการพัฒนาฝีมือตนเองอยู่เสมอรวมทั้งมีการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อไป ซึ่งเป็นการฝึกฝีมือตลอดเวลารวมทั้งการพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการศึกษาผลงานหรือผลิตภัณฑ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและมีความเก่าแก่สืบทอดกับมารุ่นต่อรุ่นถ้าเป็นงานที่เป็น **สาขาศิลปกรรมด้านอาหาร** ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่ทำมาตั้งแต่สมัยโบราณสืบทอดต่อกันมาจนถึงในยุคปัจจุบัน เช่น ปลาทุสมุนไพรม้มเค็มสูตรโบราณ กะละแมรมามัญ (สูตรดั้งเดิม) สำหรับ **สาขาศิลปกรรมด้านหัตถกรรม** ด้านงานประดิษฐ์ ส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือในการผลิตและมีการทำที่ต่อเนื่องมายาวนาน ต้องมีความประณีต สวยงาม ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงภูมิปัญญาอย่างแท้จริง เช่น การทำเรือสำเภอนับถรมหามงคล ผลิตภัณฑ์จากลูกตีนเป็ด หัตถกรรมจากเส้นลวด

(ต้นไม้มงคล)ดอกไม้เกล็ดปลา ผลิตภัณฑ์พวงมาลัยแปรรูปจากสบู่ การสานหมวกจากทางมะพร้าว การทำโลงมอญ กระเป๋าผ้าทอขวลา ผลิตภัณฑ์จาก กะลามะพร้าว เป็นต้น **สาขาสาธารณสุข** ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการนำสมุนไพรมาใช้ประกอบเป็นตัวยาผลิตภัณฑ์ ได้แก่ พิมเสนน้ำพูลสุข ธัญพืชประคบพูลสุข สำหรับสมุนไพรส่วนใหญ่ที่ใช้ก็เป็นวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น และนำมาเป็นส่วนประกอบของการทำ และส่งต่อความรู้ให้กับคนรุ่นต่อไป

3. ผลการศึกษากระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ ผู้ทรงภูมิปัญญาแต่ละท่านจะมีกระบวนการเรียนรู้และการสั่งสมประสบการณ์ในลักษณะที่แตกต่างกัน กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้ทรงภูมิปัญญาคือการ**ได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดามารดา บรรพบุรุษ** และนำมาปฏิบัติจนมีความเชี่ยวชาญ มีการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดให้มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของคนตามยุคตามสมัยมากขึ้น เช่น ปลาทุสมุนไพรมัดเค็มสูตรโบราณ พิมเสนน้ำพูลสุข ซึ่งผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่กล่าวถึงข้างต้นได้มีการปรับคุณภาพด้านต่างๆ ให้เป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้ส่วนใหญ่ใช้วัสดุในท้องถิ่นเป็นหลัก**โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการลองผิดลองถูก** ผ่านการฝึกฝนและพัฒนาฝีมือมานานงานที่ออกมาทั้งสวยและไม่สวย แต่อาศัยใจรักและความมุ่งมั่นค่อยๆ พัฒนาฝีมือต่อยอดไปเรื่อยๆ จนกว่าจะได้คุณภาพที่ดีที่สุดและเป็นที่ต้องการ เช่น การทำเรือสำเภานับตรมหมากคล ผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าโซฟา ผลิตภัณฑ์จากลูกตีนเป็ด **โดยการเรียนรู้จาก ครูบาอาจารย์ครูรุ่นเก่า** และมีการฝึกปฏิบัติจริงจนทำให้เกิดความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีการหาลูกเล่นต่างๆ เช่น การสานหมวกจะทางมะพร้าว การทำโลงมอญ มีการหารูปแบบใหม่ๆ เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซากจำเจ ทำให้สามารถนำมาประกอบอาชีพได้ **โดยการเข้ารับการอบรม**จากสถานที่จัดฝึกอบรมต่างๆ เช่น ศูนย์ฝึกอาชีพของหน่วยงานราชการของจังหวัดสมุทรปราการที่เปิดให้บุคคลที่สนใจเข้ารับการฝึกอบรม โครงการ"รักษึ่ป่าสร้างคน 84 ตำบลวิถีพอเพียง" จากกลุ่ม ปตท.เช่น การทำสบู่ฟักข้าว การทำแชมพูมะกรูดผสมว่านหางจระเข้ ดอกไม้จากเกล็ดปลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phraiwan (2005) ที่สรุปว่า กระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์ มีอยู่ 8 รูปแบบหลักๆ คือ การลองผิดลองถูก การลงมือทำจริง การสาธิตวิธีการ /การสั่งสอนด้วยการบอกเล่า การเรียนรู้โดยพิธีกรรม มาจากศาสนา การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม และครูพักลักจำ

4. ผลการศึกษารวมวิธีในการผลิตผลิตภัณฑ์และการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นกรรมวิธีในการผลิตผลิตภัณฑ์ของผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่ จะไม่ซับซ้อนมากเน้นการผลิตที่ทำกันได้ง่าย ส่วนใหญ่จะใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นเป็นหลัก **การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น** โดยทั่วไปผู้ทรงภูมิปัญญาจะมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับลูก หลาน พี่ น้อง เพื่อน นักเรียน นักศึกษาและประชาชนโดยทั่วไป และมีผู้สนใจเข้าเรียนรู้หลากหลาย การเรียนทั้งที่เรียนเป็นกลุ่มหรือเรียนแบบตัวต่อตัวก็มี ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน The National Education Commission (1998) ที่ว่ากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาทั้งด้านสังคม วัฒนธรรมและด้านเศรษฐกิจ ของชุมชนมีวิธีการเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายรูปแบบด้วยกัน คือ 1) ถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว เป็นวิธีการถ่ายทอดโดยการบอกกล่าวกับบุคคลที่เป็นญาติสนิทกัน เพื่อนสนิทกันหรือเป็นลูกหลานอยู่ในครอบครัวเดียวกัน จะไม่ยอมถ่ายทอดให้กับคนอื่นที่ไม่ใช่ญาติหรือเพื่อนสนิทกัน 2) การถ่ายทอดโดยการรวมกลุ่มกัน เป็นวิธีการที่ขยายผลได้ดีและแพร่หลายทั่วไป เช่นวิธีการถ่ายทอดที่ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วม 3) ทดลองปฏิบัติโดยการซักถามคนอื่น เป็นการถ่ายทอดความรู้และมีความเสี่ยงสูง เนื่องจากผู้ทดลองต้องมีการลองผิดลองถูก และทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ 4) การทดลองปฏิบัติโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยน ค้นคว้าจากเอกสาร ซึ่งพบว่าวิธีนี้ประสบความสำเร็จดีกว่าทดลองทำตามคนอื่นโดยขาดความรู้ประสบการณ์

5. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมจำแนกออกเป็น 10 กลุ่ม ได้แก่ 1) คณะกรรมการสถานศึกษา 2) ผู้ปกครองนักเรียน 3) ครู/ผู้ที่เกษียณอายุราชการ 4) ผู้บริหารสถานศึกษา 5) ครูผู้สอน 6) ผู้นำชุมชน 7) คนในพื้นที่ 8) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 9) ศึกษานิเทศก์ 10) หน่วยงานราชการ/เจ้าหน้าที่รัฐ การเข้ามามีส่วนร่วม ที่ปรากฏชัดมีอยู่ 4 วิธีคือ การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและการวางแผนมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการนำมาใช้ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ คนในชุมชนเองต้องประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองส่วนใหญ่อีกจะไม่มีเวลามากในการให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานราชการจัดขึ้นไม่ว่าจะเป็นร่วมในการร่วมให้ข้อมูลวางแผนกำหนดเป้าหมาย ร่วมดำเนินการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ร่วมจัดทำงบประมาณในการดำเนินการ ร่วมประเมินผลการดำเนินงานหรือให้ข้อคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษา ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ต้องใช้เวลาและต้องสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นถ้าจะให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลควรต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นไปจนถึงขั้นสุดท้ายจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุดซึ่งสอดคล้องกับ Sukhothai Thammathirat University (1996) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในช่วงต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนา ดังนี้ 1) ร่วมในการค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหาและตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหา 2) ร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนา 3) ร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการพัฒนา 4) ร่วมประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาสอดคล้องกับ Cohen and Uphoff (อ้างถึงใน Bantheing, 2005) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมเป็น 4 ด้านคือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สำหรับการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆนี้ นักวิชาการสาขาต่างๆมีจุดเน้นของการมีส่วนร่วมแตกต่างกันออกไป

6. แนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันอนุรักษ์และร่วมกันในการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ โดยการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอพระประแดง ควรมีหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศ โดยอาจจัดทำเป็นทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบของเว็บไซต์ การจัดทำเป็นเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ วิดีทัศน์ และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สำหรับการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษา ควรมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Homudom (2010) ที่ว่า หลักสูตรของสถานศึกษาในทุกๆระดับต้องกำหนดให้มีการเรียนการสอนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยเพื่อแสดงความเป็นไทย และ ส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยมาประยุกต์กับการตลาดเพื่อการผลิตและการเผยแพร่ให้นานาประเทศได้รู้จักภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยอย่างกว้างขวาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ The National Education Commission (1998) ที่ว่าในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นควรมีการถ่ายทอดผ่านสื่อประเภทต่างๆ เช่น วิทยู โทเททัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ตามเงื่อนไขและโอกาสที่มีเหล่านี้ เป็นต้นแนวทางดังกล่าวจะทำให้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงอยู่ต่อไป ผู้เรียนได้เรียนรู้ เกิดความรัก ความผูกพัน ภูมิใจในท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอำเภอพระประแดง ควรพิจารณาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน มาใช้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา ไปจัดดำเนินการเพื่อให้เกิดผลงานที่ออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นใน อำเภอพระประแดง มีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยในการดำเนินการควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภออื่นในจังหวัดสมุทรปราการหรือใน จังหวัดอื่น ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้อย่าง กว้างขวางมากขึ้นและเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาติให้คงอยู่ต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อหาวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างจริงจังเช่น การสร้าง บทเรียนให้กับสถานศึกษา เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไป

เอกสารอ้างอิง

- Asarat, W. (2007). Folk Play : Local Wisdom for Child Development. *Journal of Education Loei Rajabhat University*, 1(1), 36-40. (in Thai)
- Bantheing, C. (2005). *The Participation in Rural Development*. Bangkok: OA Printing. (in Thai)
- Homudom, W. (2010). *The Value of Wisdom and Thai Culture and Inheritance* [Online]. Retrieved May 2, 2014, from: <http://www.kroobannok.com> (in Thai)
- Kanthaci, W. (2007). *The Development of a School Curriculum on Local Wisdom Lanna Tung for Ban Rongkwang School, Rongkwang District, Phrae Province*. Thesis of the Master Degree of Education in Curriculum and Instruction. Uttaradit: Uttaradit Rajabhat University. (in Thai)
- Phraiwan, R. (2005). *Case Study of Communities in Dhonburi District*. Bangkok: Dhonburi Rajabhat University. (in Thai)
- Phramaha Sirin Surinto Buakhai. (2008). *A Study of Utilizing Local Wisdom in Instructional Arrangements of School Under the Jurisdiction of Surin Educational Service Area Office 2*. Thesis of the Master Degree of Education in Curriculum and Instruction. Nakhon Ratchasima: Nakhon Ratchasima Rajabhat University. (in Thai)
- Phrmphanhaw, S. (2008). *Guidelines for the Performance of the Elderly in the Project to Promote the Use of Landscape Elderly Wisdom*. Thesis of the Master Degree of Social Administration. Bangkok: Thammasat University. (in Thai)

Sukhothai Thammathirat, University. (1996). *Teaching Materials for School and Community Courses Unit 1-7*. (14th ed.) Bangkok: Chuan Pim. (in Thai)

The National Education Commission. (1998). *Guidelines for Promoting Thai Wisdom in Educational Management*. Bangkok: Office of the National Education Commission. (in Thai)

Wikipedia free encyclopedia. (2015). *Phra Pradaeng District, Samut Prakran Province* [Online]. Retrieved October 1, 2015, from: <http://th.wikipedia.org/> (in Thai)